

NRO 14060 Perstorpsfältet - Bölets ängar - Karlsborgs kommun Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:** NRO 14060 **Områdesnamn:** Perstorpsfältet - Bölets ängar **Kommun:** Karlsborg **Karta:** 8E NV, 9E SV, 9E SO **Area:** 950 ha **Naturgeografisk region:** 23, Skogslandskapet i Tiveden - Tylöskogen - Kolmården. **Kust/havsregion:** - **Regionsindelning av sjöar och vattendrag:** - **Agrara kulturlandskapsregioner:** - **Landskapsformer:** Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Geovetenskap Randdelta, kamelandskap, berggrund Naturbetesmark, äng Flora 109

Värdeomdöme: Perstorpsfältet utgörs av ett välutvecklat randdelta. Vid Bölet finns en slåtteräng och naturbetesmarker med högsta naturvärde bestående av björkhage och blandlövhage. Basiska bergarter gör att det finns art- och individrika växtsamhällen i naturbetesmarkerna med arter som kattfot, slåttergubbe, ormtunga, darrgräs, loppstarr, stagg, ormrot, brudsporre, fältgentiana och hartmanstarr.

Huvudkriterier: A, C, D **Stödkriterier:** Mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsslåtter, naturvårdsinriktad betning av naturbetesmarker och skötsel av landskapselement. Skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn i skyddsvärda biotoper i skogen och i områden där förutsättning för dessa finns. Önskvärt är restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, luftledning, vägdragningar, täkt, schaktning, tipping och andra åtgärder som skadar ytformerna. Ingrepp i eller omkring Humsjön som påverkar dess biologi eller hydrologi, kan utgöra ett hot mot värdet som referenssjö. Dikning samt olämpligt lokaliserad bebyggelse samt andra anläggningar utgöra ett hot mot naturvärdena. **Säkerställande och**

internationell status: Bölets ängar är naturreservat enligt 7 NVL och ingår i Natura 2000. Bölskullen med omgivning är naturvårdsområde enligt 19 § NVL. Området berörs av Natura-2000 område (art- och habitatdirektivet). **Områdets huvuddrag:** Naturgeografiskt är Perstorpsfältet-Bölets ängar beläget söder om Tivedens sprickdalsterräng. Landskapet präglas av ett stort isälvsdelta med skarpt avsatt distalbrant mellan Moliden och Solbacken. I de norra delarna finns ett kameområde med åsar och dödisgropar och längst i norr vid Björklången lateralterrasser. Området är avsatt i mellansvenska israndzonen under tiden för Baltiska issjön. Markerna i NÖ med Bölets ängar är mer höglänta och kuperade. Vegetationen präglas här av en basisk lättvittrad berggrund. Bergarten, kloritskiffer, ingår i en serie märkliga bergartstyper som finns i kontaktzonen mellan de västsvenska gnejserna och Värmlands-Smålands-graniterna. Vegetationen i dessa delar präglas av lövskog med en rik lundflora som saknar motsvarighet i Tivedenområdet. Vissa delar har vackra rester av lövängskultur. Markerna täckta av glaciälvialt material täcks huvudsakligen av tallskog. Ett antal tjärnar och sjöar fyller de åsgravar, s.k. kittlar, som finns i N delen av området. Humsjön är referenssjö i kalkningsprogrammet. Perstorpsfältet utgörs av ett stort och välutvecklat randdelta avsatt på flera olika nivåer. Det stora sydliga deltaplanet kallas Stenbäckenplatån. Längst i S finns en markerad distalbrant genomskuren av en längre ravin. Materialet består här helt av sand. Detta delta är avsatt mot Yoldiahavet och har en höjd av ca. 126-127 m ö h. Proximalt, mot N, blir materialet grövre och terrängen kuperad. En platåformad kulle, Bölskullen, höjer sig ca. 26 m över Stenbäckenplatån och anses uppbyggd mot Baltiska issjöns högsta nivå. I de norra delarna finns flera åsgravsjöar, åsnät och ytterligare två platåområden på skilda nivåer. Längs sjön Björklången finns sand- och grusavlagringar som har formen av terrasser, kullar och slänter. Vegetationen karakteriseras av tallhedar. I de delar som används som militärt övningsfält finns ljunghedspartier. Mosippa finns på Bölskullen. I sänkor finns mossar och fattiga till mesotrofa kärr. I området finns en agförekomst. Området är av central betydelse för tolkningen av isavsmältningen i dessa trakter liksom för studiet av nivåförhållandena hos östersjöbäckenet i sen-glacial tid. 110 Bölets ängar är ett representativt och välbevarat kulturlandskap med mycket rik flora. Berggrunden består av starkt kalkhaltiga, lättvittrade och lösa grönstenar

sammansatta av nästan lerskifferliknande klorit- eller kloritglimmerskiffrar och amfibolitskiffrar. Böletområdet är det största grönstensområdet i en serie märkliga bergartsbildningar i kontaktzonen mellan de västsvenska gnejserna och Smålands-Värmlandsgraniterna. Jordmånen är i området mycket bördig. Terrängen är en småkuperad SV-sluttning. Landskapet präglas av det välbevarade kulturlandskapet med åkrar och naturbetesmarker. De skogklädda partierna består i de centrala delarna av lövskog med stor trädslagsblandning. Floran är synnerligen artrik med många sällsynta lund- och ängsväxter. Flera av växterna återfinns endast i kambrosilurområden. Bland kärlväxterna kan guckusko, spenört och skogsklocka nämnas. Bölets ängar var landets första domänreservat och avsattes 1915. 1983 avsattes detta tillsammans med angränsande delar till naturreservat. Naturbetesmarken vid Bölet utgörs av annan björkhage och blandlövhage. Vanliga vegetationstyper är örtrik torräng, rödvenäng, örtrik friskäng, hållmarkstorräng, högörtäng, gräslågstarräng och skogsnävaäng. Växtsamhällena är bitvis art- och individrika, med arter som kattfot, slättergubbe, darrgräs, loppstarr, stagg, ormrot, brudsporre, fältgentiana och hartmanstarr. **Anmärkningar:** 2 klass 2-obj och 1 klass 3-obj i VMI samt 1 klass 1-obj och 1 klass 3-obj ingår i området. Bölets ängar ingår i Nationella bevarandeplanen. **Referenser:** Bergsten, K. E. 1943: Isälvsfält kring norra Vättern. Medd. Lunds Univ. Geogr inst. Avh 7. Ohlsson, M. 1989: Ängs- och hagmarker i Karlsborgs kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 7/89. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Mariestad. Strömberg, H. 1969: Den mellansvenska israndzonen, översiktlig naturvårdsinventering med hänsyn till kvartärgeologisk-naturgeografiska värden. Stockholms Univ. Naturgeogr. inst. Forskningsrapport 6. Skårman, J. A. O. 1916: Floran i Udenäs och Tived. Svensk Bot. Tidskr. 10. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1992: Bevarandeprogram och åtgärdsprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen. Meddelande 8/92. Mariestad. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1997: Ängs- och hagmarker - Sammanställning. Länsstyrelsen. Mariestad. Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm. Wikman H., Bruun Å., Dahlman B. & Vidal G., 1982: Beskrivning till berggrundskartan Hjo NO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Af nr 120.